

Nienawiść w Internecie jako przykład współczesnego zagrożenia w nowych mediach

Streszczenie: Internet stanowi obecnie nieodłączny element życia niemal każdego człowieka. Współczesny, dynamiczny i ciągle zmieniający się świat otwiera możliwość prawie nieograniczonych kontaktów pomiędzy użytkownikami, zapewniając im tym samym pełną anonimowość. Pomimo wielu możliwości, upowszechnienie sieci internetowych tworzy także wcześniej nieznanne zagrożenia. Celem niniejszego artykułu jest teoretyczna analiza zjawiska mowy nienawiści, hejtingu, trollingu i flamingu. Są to stosunkowo nowe formy dewiacyjnych zachowań w mediach społecznościowych, forach internetowych czy innych grupach dyskusyjnych. Agresywne komentarze, obraźliwe wiadomości czy kłótnie w sieci stopniowo nasilają swoje oddziaływanie. W artykule zostały scharakteryzowane wspomniane zagrożenia, a także zostały przedstawione przyczyny ich powstawania, formy, zakres oraz sposoby przeciwdziałania im.

Wstęp

Internet stanowi współcześnie nieodłączny element życia prawie każdego człowieka. Trudno wyobrazić sobie świat bez sieci. Początki Internetu sięgają lat 60. XX wieku – wówczas głównym celem sieci była komunikacja na wypadek wojny nuklearnej na obszarze Stanów Zjednoczonych. Obecnie wirtualna przestrzeń jest w pełni multimedialna, posiada rozbudowane funkcjonalnie i graficznie narzędzia, przekazuje tekst, obraz, dźwięk czy filmy. Nie stanowi już platformy tylko dla wąskiego grona, ale umożliwia komunikację masowemu odbiorcy¹. Kontakty interpersonalne zostały przekształcone z komunikacji typu *face to face* na komunikację typu *interface-to-interface* – porozumiewanie się za pośrednictwem mediów. Telefon komórkowy i Internet stanowią inherentny element rzeczywistości, spełniający wiele funkcji informacyjnych i komunikacyjnych. Umożliwiają szybkie zdobycie niezbędnych informacji i porozumienie się niemal z całym światem. Bariery czasu i przestrzeni stają się coraz bardziej

¹ M. Kopsztein, *Komunikacja językowa w Internecie na przykładzie Facebooka*, [w:] K. Walotek-Ściańska, M. Szyszka (red.), *Komunikowanie się ludzi młodych we współczesnym świecie*, Bielsko-Biała 2013, s. 142.

rozmyte. Dzięki nowym technologiom w nieodzowny sposób wykreował się nowy typ społeczeństwa, tzw. społeczeństwo informacyjne².

W dynamicznym i ciągle zmieniającym się świecie pojawia się coraz więcej nienawiści, również artykułowanej za pośrednictwem nietradycyjnych mediów. Nowe technologie, a w szczególności Internet, umożliwiły wyrażanie swoich negatywnych emocji w niemal nieograniczony sposób. Media społecznościowe, fora internetowe czy inne grupy dyskusyjne często stają się płaszczyzną umożliwiającą eskalację kłótni wśród użytkowników. Dzięki pozorowanej anonimowości internautów i możliwości kreowania własnej tożsamości, agresywne i obraźliwe komentarze w stosunku do innych użytkowników czy grup społecznych nasilają się.

Celem artykułu jest teoretyczna analiza zjawiska mowy nienawiści, *hejtingu*, *trollingu* i *flamingu*. Są to dewiacyjne, stosunkowo nowe zachowania w Internecie, które określane są jako jedno z zagrożeń w sieci internetowej.

Nienawiść w Internecie

Anonimowość jest jedną z cech komunikacji internetowej. Użytkownicy sieci porozumiewają się ze sobą, często nie znając prawdziwej tożsamości swoich rozmówców. Swoje wyobrażenia o interlokutorze mogą opierać tylko na tym, jaki posiada on nick bądź, jakie konstruuje wypowiedzi. W Internecie każdy może dowolnie wykreować własną tożsamość, ponieważ inni internauci nie są w stanie zweryfikować wskazanych informacji. To daje użytkownikom sieci subiektywne przeświadczenie o anonimowości. Internauci czują się swobodnie, gdyż myślą, że dopóki się nie ujawnią, nikt nie pozna ich prawdziwej tożsamości. Coraz częściej owa konstatacja okazuje się tylko złudzeniem. Najnowsze aplikacje szpiegowskie czy programy kontroli danych osobowych pozwalają poznać tożsamość internautów, a także potrafią śledzić każdy ich ruch. Jednakże wiele osób nie wie o istnieniu takich narzędzi, dlatego Internet nadal traktowany jest jako anonimowa platforma, w której można być, kim się chce³.

Internet pomimo pozytywnych stron niesie ze sobą również wiele zagrożeń. Poważnym naruszeniem zasad w sieci są wszystkie patologie związane z komunikacją za pośrednictwem *social media*, w tym agresja elektroniczna. Agresja elektroniczna „dotyczy zasadniczo wszystkich aktów agresji, w których narzędziem realizacji są telefony komórkowe lub Internet”⁴. Środkiem komunikacji stają się fora internetowe, blogi czy media społecznościowe. Agresywne zachowania

² J. Miecznik-Warda, *Komunikowanie się uczniów i studentów w erze nowych mediów*, [w:] K. Walotek-Ściańska, M. Szyszka (red.), *Komunikowanie się ludzi młodych we współczesnym świecie*, Bielsko-Biała 2013, s. 163-164.

³ W. Gustowski, *Komunikacja w mediach społecznościowych*, Gdynia 2012, s. 50-51.

⁴ J. Pyżalski, *Agresja elektroniczna wśród dzieci i młodzieży*, Sopot 2011, s. 41.

wania to naturalna zdolność człowieka, która zmniejszana jest poprzez wychowanie, kształtowanie jednostki oraz interakcje w społeczeństwie. Przejawy agresywnych zachowań, także w komunikacji internetowej, zależne są od poziomu kompetencji językowych, kulturowych i przede wszystkim społecznych. Przemoc fizyczną można jednoznacznie zweryfikować, jednakże przemoc w sieci jest symboliczna i nienamacalna, dlatego jej identyfikacja jest bardzo trudna⁵.

Szerzenie nienawiści jest rodzajem mowy dyskryminacyjnej. Pojęcie *mowa nienawiści* wywodzi się z języka angielskiego – *hate speech*. Według Raphaëla Cohen-Almogora definiowana jest jako motywowana uprzedzeniami, wroga i złośliwa mowa skierowana do osoby lub grupy osób ze względu na niektóre z ich rzeczywistych lub postrzeganych cech wrodzonych. Wyraża ona dyskryminujące, zastraszające, dezaprobuje, antagonistyczne i uprzedzające postawy wobec tych cech, które obejmują płeć, rasę, religię, pochodzenie etniczne, kolor skóry, pochodzenie narodowe, niepełnosprawność lub orientację seksualną. Ma ona na celu zranienie, nękanie, zastraszanie, deprecjonowanie, poniżenie i represjonowanie grupy docelowej oraz wzbudzenie w nich niechęci i brutalności⁶.

Mowa nienawiści jest nieodłącznie związana z wolnością wypowiedzi, prawami jednostek, grup i mniejszości oraz z koncepcjami godności, wolności i równości. Odnosi się do wyrażań, które propagują podżeganie do krzywdy, w szczególności do dyskryminacji, przemocy czy wrogości. Może ona obejmować, choć nie ogranicza się do samych wypowiedzi, które zachęcają do aktów przemocy. W potocznym tłumaczeniu definicje mowy nienawiści są postrzegane w szerszym znaczeniu, gdyż czasami rozciągają się na słowa obrażające polityków, rządzących czy osoby publiczne⁷. Mowa nienawiści nie dotyczy wszystkich obraźliwych wypowiedzi, ale tych, które związane są bezpośrednio bądź pośrednio z cechami, na które człowiek nie ma wpływu, np. płcią, preferencjami seksualnymi czy kolorem skóry. Jest pojęciem węższym aniżeli *hejting*. Niekiedy stanowi jego część składową, jednakże nie można stosować ich jako synonimów⁸.

System prawny w Polsce nie uwzględnia pojęcia „mowa nienawiści”⁹. W polskim prawie nie ma jednoznacznej definicji mowy nienawiści. Jednakże wielu badaczy wskazuje na to, że termin ten odnosi się do zachowania mającego charakter samostojnych czynów dotyczących podżegania do przemocy bądź innych form wyrządzania krzywdy. W związku z tym, fundament dla wyjaśnienia pojęcia „mowa nienawiści” stanowi *Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r.*,

⁵ D. Kalinowska, „Mowa nienawiści w Sieci”. *Hejting i trolling w internetowej komunikacji społecznej na przykładzie wortalu Styl.pl.*, „Rynek – Społeczeństwo – Kultura” 2017, nr 4 (25), s. 129.

⁶ Ch. Elliott, W. Chuma, Y. El Gendi, D. Marko, A. Patel, *Hate Speech. Key concept paper*, Leeds 2016, s. 4.

⁷ I. Gagliardone, D. Gal, T. Alves, G. Martinez, *Countering online hate speech*, Paris 2015, s. 10.

⁸ A. Naruszewicz-Duchlińska, *Nienawiść w czasach Internetu*, Gdynia 2015, s. 17.

⁹ K. Garwol, *Hejt w Internecie – analiza zjawiska*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 2016, nr 4 (18), s. 305.

a w szczególności art. 257, mówiący „Kto publicznie znieważa grupę ludności albo poszczególną osobę z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo z powodu jej bezwyznaniowości lub z takich powodów narusza nietykalność cielesną innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”¹⁰. Znieważenie to inaczej ubliżenie oraz zelżenie, a także zachowanie się względem drugiej osoby w sposób obraźliwy. Natomiast zniewaga rozumiana jest jako ubliżenie komuś słowem lub czynem¹¹.

Nieco szerszym pojęciem niż mowa nienawiści jest *hejting*. Słowo hejt pochodzi od angielskiego słowa *hate*, które oznacza nienawidzić. Hejterzy to osoby, które wyrażają negatywne opinie, z reguły pozbawione merytorycznego sensu i uzasadnienia. Nie są pasywnymi użytkownikami sieci. Pomimo, że badania statystyczne wskazują, iż tylko 2,5% wypowiedzi w Internecie ma obraźliwy i agresywny ton, ich siła oddziaływania jest bardzo duża, co prowadzi do postrzegania medium jako nieprzyjaznej przestrzeni. Według Aliny Naruszewicz-Duchlińskiej przyczyną tego może być tzw. inklinacja pozytywna występująca w zachowaniach społecznych, która wskazuje, że neutralne i pozytywne komunikaty postrzegane są jako normalne, niezaskakujące na zbytne zainteresowanie, natomiast główna uwaga koncentruje się na informacjach pejoratywnych¹². Fundamentalnym celem *hejtingu* jest wyładowanie agresji. Hejter, w przeciwieństwie do flamera¹³ czy trolla¹⁴, nie zawsze potrzebuje interakcji ze swoim oponentem. Koncentruje się bardziej na pojedynczych aktach lub ich seriach¹⁵.

Hejting to forma dewiacyjnych zachowań na forach internetowych, portalach, blogach itp. Polega na stosowaniu obraźliwego języka, znieważeniu rozmówcy i innych podmiotów publicznej dyskusji, pogardliwej ocenie różnych zjawisk, a także wyrażaniu nienawiści i agresji. Hejterskie komentarze zazwyczaj nie wnoszą żadnej merytorycznej treści. Trudno wskazać moment pojawienia się tego zjawiska, jednakże spopularyzowane zostało na początku XXI wieku¹⁶.

¹⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553), s. 101.

¹¹ A. Bulandra, J. Kościółek, *Przeciwdziałanie mowie nienawiści. Podręcznik dla środowisk politycznych*, Kraków 2016, s. 21-22.

¹² A. Naruszewicz-Duchlińska, *Nienawiść w...*, op. cit., s. 7-8.

¹³ Flaming (*flame Wars*) to inaczej kłótnia internetowa o dużym nasileniu napastliwości. Głównym celem flamingu jest udział w konflikcie. Flamera nade wszystko interesuje spór, dlatego za wszelką cenę do niego dąży. Nie bez znaczenia jest zaangażowanie oponentów. Zob. A. Naruszewicz-Duchlińska, *Intencjonalne językowe zakłócenia komunikacji internetowej (trolling, flaming, heating)*, „Prace Językoznawcze” 2014, XVI/4, s. 90.

¹⁴ Trolling to uporczywe utrudnianie funkcjonowania określonego gremium (np. poprzez ciągłe wysyłanie tej samej wiadomości). Głównym celem jest utrudnianie porozumiewania się. Troll chce zirytować swoich oponentów. Istotny jest udział odbiorców w celu wykorzystania umiejętności manipulacyjnych. Zob. A. Naruszewicz-Duchlińska, *Intencjonalne językowe...*, op. cit., s. 90.

¹⁵ Tamże, s. 90.

¹⁶ M. Juza, *Hejterstwo w komunikacji internetowej: charakterystyka zjawiska, przyczyny i sposoby przeciwdziałania*, „Profilaktyka społeczna i resocjalizacyjna” 2015, nr 25, s. 29.

Celem ataku hejterów może stać się każdy: często są to osoby znane z mediów (np. politycy, celebryci), osoby znajome, ale także przypadkowi rozmówcy czy instytucje bądź grupy osób. Obecnie w komunikacji internetowej dominuje efekt zmniejszonych zahamowań, a także mniejszy stopień konformizmu w stosunku do obowiązujących reguł, również wtedy, gdy internauci nie są anonimowi. Komentarze przepełnione nienawiścią zdarzają się również w mediach społecznościowych (np. *Facebook*, *Twitter*, *Instagram*), w których użytkownicy posługują się własnym nazwiskiem. Przyczyną takiej sytuacji może być powszechne stwierdzenie, że w „Internecie wolno więcej”, gdyż zmniejszony jest wpływ kontroli społecznej. Utrwała się przekonanie, że w komunikacji internetowej obowiązują inne normy zachowań, które są mniej restrykcyjne aniżeli te występujące w interakcjach poza siecią¹⁷.

Zjawisko hejtu zazwyczaj potęgowane jest przez trzy grupy społeczne. Pierwszą z nich stanowią ludzie, u których można zaobserwować wysoki poziom orientacji na dominację społeczną. Są nimi osoby przekonane o wyższości nad innymi oraz wierzące w podziały międzyludzkie. Według nich powodzenie i satysfakcja z życia należy się tylko ludziom należącym do dominującej grupy, którzy konsekwentnie eliminują słabsze jednostki. Współczucie dla biednych i bezbronnych są im nieznane.

Kolejna grupa hejterów to społeczność anonimowa w przestrzeni wirtualnej. To zazwyczaj użytkownicy Internetu, którzy dopuszczają się agresywnych i obraźliwych komentarzy, jednocześnie ukrywając swoją prawdziwą tożsamość, używając fikcyjnych nicków i e-maili. Przestrzeń wirtualna umożliwia kreowanie własnej osobowości, która w znaczny sposób różni się od osobowości realnej. W zależności od sytuacji, użytkownicy sieci mogą stać się kim chcą, dlatego też często czują się bezkarni i podejmują takie działania, których w realnym życiu nigdy by się nie dopuścili.

Trzecią grupę hejterów wyodrębnia się, opierając się na kryterium polityczno-ekonomicznym. Należą do niej zazwyczaj opłacane osoby, których fundamentalnym celem jest zdyskredytowanie i eliminacja konkurentów politycznych. Do tego typu działań można zaliczyć także wykorzystywanie hejtu w celach propagandowych, próby przebicia własnych wartości i poglądów czy szerzenie własnych opinii i racji¹⁸.

W Internecie, podobnie jak w realnym życiu, obowiązują określone zasady i zwyczaje dobrego zachowania. Taki zbiór reguł nazywany jest najczęściej netykietą. Są to niepisane reguły dobrego zachowania użytkowników Internetu.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ E. Szymczak, *Hejting jako przykład współczesnego zagrożenia w przestrzeni społecznej*, „Studia Edukacyjne” 2015, nr 37, s. 97-98.

Czasami stosuje się nazwę elektroniczny *savoir vivre*. Ten internetowy kodeks postępowania odnosi się w szczególności do sposobu komunikowania się i zachowań użytkowników cyberprzestrzeni, którzy wypowiadają się na forach internetowych, biorą udział w internetowych dyskusjach czy korzystają z czatów¹⁹. Mówiąc o netykietce, należy także wspomnieć o tzw. *trollingu*²⁰. Jest to zjawisko polegające na dezorganizacji zasad internetowej etykiety. Trolle są niekulturalni, bardzo często kłamią, a także stosują groźby i wyzwiska. Określenie *trolling* pochodzi z języka angielskiego (*trolling for fisch* – w języku polskim oznacza metodę łowienia ryb na haczyk). Trolle często poruszają kontrowersyjny temat, jednocześnie łamiąc obowiązujące zasady na forum i w ten sposób zarzucają na użytkowników „haczyk” i tym samym podżegają do kłótni. Konsekwencjami takiego działania są chaos i zamieszanie. Często takie zachowania powodują odejście od pierwotnego tematu dyskusji²¹. Celem *trollingu* jest wywołanie gwałtownych reakcji innych użytkowników, czego skutkiem jest ostry spór (*flaming*), naruszający wszystkie zasady netykiety. Trollem nazywa się zazwyczaj autora agresywnych wiadomości, ale także same wiadomości czy wykreowany awatar na potrzeby *trollingu*²².

Trollem może być także *lamer*, czyli ktoś, kto pomimo nieznamości tematu próbuje udowodnić, że jest ekspertem w danej dziedzinie. Taka osoba udaje profesjonalistę, pisze dużo wiadomości, wdając się w dyskusję, jednocześnie używając oczywistych i prostych zwrotów. Taki użytkownik bardzo szybko zostaje zdemaskowany przez innych, bardziej kompetentnych internautów i w konsekwencji najczęściej jest blokowana przez moderatora sieci²³.

Kłótnie internetowe o znacznym nasileniu napastliwości określa się jako *flame war/flaming*. Określenie to pochodzi z języka angielskiego i oznacza „płomień/ogień”. Za jeden z czynników powstania konfliktów uznaje się specyfikę NetNews. Według Manuela Castellsa związki pomiędzy członkami grup dyskusyjnych są słabe i zazwyczaj nie prowadzą do powstawania trwałych relacji. Fizyczny, czasowy i przestrzenny dystans umożliwia łatwiejsze wyrażanie swoich poglądów, nawet jeśli są one bardziej radykalne lub obraźliwe²⁴. W początko-

¹⁹ A. Andrzejewska, *Rola forów internetowych w życiu dzieci i młodzieży*, [w:] S. Bębas, J. Plis, J. Bednarek (red.), *Komunikacja w cyberświecie*, Radom 2012, s. 301.

²⁰ *Trolling i flame war* to zjawiska, które zostały po raz pierwszy opisane przez netizenów (z języka angielskiego *net* – sieć, *citizen* – obywatel), czyli osoby określane jako obywatele Sieci, czyli Internetu.

²¹ A. Andrzejewska, *Rola forów...*, op. cit., s. 303.

²² M. Kamińska, *Flaming i trolling – kulturotwórcza rola konfliktu we wspólnocie wirtualnej*, [w:] M. Wawrzak-Chodaczek (red.), *Komunikacja społeczna w świecie wirtualnym*, Toruń 2008, s. 288.

²³ D. Jachyra, *Trollowanie – antyspołeczne zachowania w Internecie, sposoby wykrywania i obrony*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia Informatica” 2011, nr 28, s. 255.

²⁴ A. Naruszewicz-Duchlińska, *Flame War czy zaledwie iskra? Kilka uwag o konfliktach w internetowych grupach dyskusyjnych*, „Паланістыка – Полоністыка – Polonistyka” 2009, s. 71-72.

wym okresie rozwoju komunikacji przy użyciu Internetu flejmy toczone były zazwyczaj pomiędzy osobami wymieniającymi e-maile, natomiast obecnie rozgrywają się w szczególności na forach internetowych, w serwisach mikroblogowych, blogosferze czy mediach społecznościowych²⁵.

Według badań Erina Buckelsa z Uniwersytetu Manitoba osoby lubiące obrażać innych, wyrażając przy tym agresywne postawy wobec innych użytkowników, wykazują się cechami psychopatycznymi. U ponad połowy trolli stwierdzono objawy tzw. makiawelizmu, czyli traktowania ludzi w sposób instrumentalny i z wyższością. Z badań wynika również, że istnieje związek pomiędzy trollowaniem a sadyzmem. Zarówno pierwsi, jak i drudzy czerpią dużą przyjemność z niepokojenia innych²⁶. Trolle karmią się możliwością uprzykrzania komuś życia, równocześnie myśląc, że nic im nie grozi, gdyż w Internecie są zupełnie anonimowi. Badacze danych (*Big Data*) wraz z naukowcami z Cornell University oraz Stanford University opracowali algorytm, który już po publikacji 10 postów przez danego internautę jest w stanie skategoryzować go jako internetowego trolla. Ponadto w ostatnim czasie wprowadzany jest nowy projekt Google – *Perspective*. Program przegląda i ocenia komentarze opierając się na tym, w jakim stopniu podobne są do komentarzy toksycznych²⁷.

Reakcje na celowe zaburzenie komunikacji w Internecie są różne. Jedni starają się ignorować trollów, lamerów czy hejterów, drudzy próbują przekonać ich rzeczowymi argumentami, natomiast trzeci wdają się w słowną walkę. Najczęstszą, choć niestety z góry skazaną na niepowodzenie, reakcją jest próba merytorycznego wyjaśnienia. Jednakże osobom dążącym do konfliktu nie chodzi o obiektywność, w związku z tym kontynuują swoją nierzeczową dyskusję. Bardzo popularny jest także kontratak, który spełnia fundamentalne zamierzenia trolla, flamera czy hejtera i doprowadza do złamania neutralnych konwencji porozumienia. Rzadziej spotykaną reakcją jest ironia i humor. Użytkownicy stosują internetowe manipulacje w celu zaniechania konfliktu. Agresor z reguły rezygnuje z działań, gdy widzi, że jego komentarze nie robią na internautach wrażenia. Bardzo efektywnym działaniem jest także usuwanie przez moderatorów niepożądanych stron, a także blokowanie kłopotliwych użytkowników na danym portalu czy forum²⁸.

²⁵ M. Więckiewicz, *Spory internetowe flame wars – uwarunkowania i cechy*, „Forum Artis Rhetoricae” 2013, nr 1, s. 83.

²⁶ E. Musiał, *Trolling jako przykład zagrożeń informacyjnych w cyberprzestrzeni*, [w:] H. Batorowska, E. Musiał (red.), *Bezpieczeństwo informacyjne w dyskursie naukowym*. Kraków 2017, s. 227.

²⁷ Tamże.

²⁸ A. Naruszewicz-Duchlińska, *Intencjonalne językowe...*, op. cit., s. 95.

Podsumowanie

Wraz z rozpowszechnieniem się Internetu pojawiło się wiele nowych zagrożeń. Jednym z nich jest szeroko rozumiana nienawiść w sieci, której przejawami są zarówno *hejting*, *trolling* jak i *flaming*. Wspomniane zjawiska są stosunkowo nową formą dewiacyjnych zachowań w komunikacji internetowej. Z pozoru mało znaczące komentarze przepełnione nienawiścią, napastliwe polemiki pomiędzy internautami czy kłótnie w sieci mogą prowadzić do wielu negatywnych działań. Obecnie można wymienić wiele przypadków złego nastroju, depresji czy nawet samobójstw, których przyczyną stała się agresja w Internecie. Analizując różne fora internetowe, strony w mediach społecznościowych czy blogi coraz częściej można znaleźć obraźliwe informacje, pozbawione merytorycznej treści. Hejterzy, trolle i flamerzy wyrażają swoje negatywne emocje, obrażając innych internautów, często stosując również bardzo agresywne komentarze. Zawsze są one skierowane w stronę innych osób czy grup. Nienawiść w Internecie pozostaje w sprzeczności z obowiązującą netykietą, czyli kodyfikacją zasad i norm panujących w sieci. Obecnie w Polsce zjawiska takie jak *hejting*, *trolling* czy *flaming* uważane są za poważny problem społeczny, budzący niepokój różnych podmiotów. Coraz częściej zwraca się uwagę na agresywne komentarze czy napastliwe dyskusje. Zważywszy na skalę korzystania z Internetu przez dzieci i młodzież, wydaje się, że szczególne znaczenie powinny mieć praktyki edukacyjne zarówno w szkołach, jak i w rodzinie. Najważniejszym zadaniem jest niewątpliwie uświadomienie sobie skali zagrożeń płynących z rozpowszechnienia sieci internetowej.

Literatura

- Andrzejewska A., *Rola forów internetowych w życiu dzieci i młodzieży*, [w:] Bębas S., Plis J., Bednarek J. (red.), *Komunikacja w cyberświecie*, Radom 2012.
- Bulandra A., Kościółek J., *Przeciwdziałanie mowie nienawiści. Podręcznik dla środowisk politycznych*, Kraków 2016.
- Elliott Ch., Chuma W., El Gendi Y., Marko D., Patel A., *Hate Speech. Key concept paper*, Leeds 2016.
- Gagliardone I., Gal D., Alves T., Martinez G., *Countering online hate speech*, Paris 2015.
- Garwol K., *Hejt w Internecie – analiza zjawiska*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 2016, nr 4 (18).
- Gustowski W., *Komunikacja w mediach społecznościowych*, Gdynia 2012.
- Jachyra, D., *Trollowanie – antyspołeczne zachowania w Internecie, sposoby wykrywania i obrony*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia Informatica” 2011, nr 28.
- Juza M., *Hejterstwo w komunikacji internetowej: charakterystyka zjawiska, przyczyny i sposoby przeciwdziałania*, „Profilaktyka społeczna i resocjalizacyjna” 2015, nr 25.

- Kalinowska D., „Mowa nienawiści w Sieci”. *Hejting i trolling w internetowej komunikacji społecznej na przykładzie wortalu Styl.pl.*, „Rynek – Społeczeństwo – Kultura” 2017, nr 4 (25).
- Kamińska M., *Flaming i trolling – kulturotwórcza rola konfliktu we wspólnocie wirtualnej*, [w:] Wawrzak-Chodaczek M. (red.), *Komunikacja społeczna w świecie wirtualnym*, Toruń 2008.
- Kopsztein M., *Komunikacja językowa w Internecie na przykładzie Facebooka*, [w:] Walotek-Ściańska K., Szyszka M. (red.), *Komunikowanie się ludzi młodych we współczesnym świecie*, Bielsko-Biała 2013.
- Laskowska M., *Komunikacja za pomocą social media – możliwości i zagrożenia. Zarys problematyki*, [w:] Biedroń M., Wawrzak-Chodaczek M. (red.), *Komunikacja – (po)rozumienie – obecność społeczna*, Toruń 2012.
- Miecznik-Warda J., *Komunikowanie się uczniów i studentów w erze nowych mediów*, [w:] Walotek-Ściańska K., Szyszka M. (red.), *Komunikowanie się ludzi młodych we współczesnym świecie*, Bielsko-Biała 2013.
- Musiak E., *Trolling jako przykład zagrożeń informacyjnych w cyberprzestrzeni*, [w:] Batorowska H., Musiak E. (red.), *Bezpieczeństwo informacyjne w dyskursie naukowym*, Kraków 2017.
- Naruszewicz-Duchlińska A., *Flame War czy załedwie iskra? Kilka uwag o konfliktach w internetowych grupach dyskusyjnych*, „Паланістыка – Полоністыка – Полоністыка” 2009.
- Naruszewicz-Duchlińska A., *Intencjonalne językowe zakłócenia komunikacji internetowej (trolling, flaming, heating)*, „Prace Językoznawcze” 2014, nr 4 (16).
- Naruszewicz-Duchlińska A., *Nienawiść w czasach Internetu*, Gdynia 2015.
- Pyżalski J., *Agresja elektroniczna wśród dzieci i młodzieży*, Sopot 2011.
- Szymczak E., *Hejting jako przykład współczesnego zagrożenia w przestrzeni społecznej*, „Studia Edukacyjne” 2015, nr 37.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553).
- Więckiewicz M., *Spory internetowe flame wars – uwarunkowania i cechy*, „Forum Artis Rhetoricae” 2013, nr 1.

Hate on the Internet as an example of the contemporary threat in new media

Summary: Nowadays, the Internet is an inseparable element of almost every human's life. Modern, dynamic and constantly changing world opens the possibility of almost unlimited contacts between users, assuring them full anonymity. Despite many possibilities, the dissemination of Internet networks also creates previously unknown threats. The point of this article is the theoretical analysis of hate speech, hating, trolling and flame war. These are relatively new forms of deviant behaviour in social media, internet forums or other discussion groups. Aggressive comments, offensive messages or quarrels on the web gradually intensify their impact. In the article, these threats were characterized, as well as the reasons for the creation, forms, scope and methods of counteracting.

Keywords: Internet, hate speech, hating, trolling, flame wars